

بسم الله الرحمن الرحيم

www.ketab.ir

۱۹۹۹

۱۶۰

الحاج قاضی

دانشگاهها و جنبش دانشجویی فلسطین

مجید صفاتاج

پژوهشگاه فرهنگ و معارف

۱۳۸۵

صفاتاچ، مجید، ۱۳۴۰ -
دانشگاهها و جنبش دانشجویی فلسطین / تحقیق و تدوین: مجید صفاتاچ -
قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف؛ تهران:
نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، پژوهشگاه فرهنگ و
معارف، ۱۳۸۵.
۱۶۰ ص.

ISBN 964-531-040-7: ۱۰/۰۰۰ ریال

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه ص ۱۵۷ - ۱۶۰.

۱. جنبشهای دانشجویی - فلسطین. ۲. دانشگاهها و مدارس عالی - فلسطین.
الف. نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها. پژوهشگاه فرهنگ و
معارف. ب. نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها. دفتر نشر
معارف. ج. عنوان.

۷۲ ص / ۱۴۴۳ / ۷ LA

۳۷۱/۸۱۰۹۵۶۹۴

۱۶۵۵۵ - ۸۵ م

کتابخانه ملی ایران

دانشگاهها و جنبش دانشجویی فلسطین

تحقیق و تدوین: مجید صفاتاچ

کنترل فنی: ورش کوهریان

صفحه آرا: رهراکیا و سید سعید روحانی

طراح جلد: کوروش پارسا زاراد

ناشر: دفتر نشر معارف

سال نشر: زمستان ۱۳۹۵

شمارگان: ۹۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۱-۰۴۰-۸

قیمت: ۱۰/۰۰۰ تومان

مراکز پخش

پژوهشگاه فرهنگ و معارف: تهران، خیابان انقلاب اسلامی، بین خیابانهای وصال و قدس
کوچه اسکو، شماره ۴۱، مدیریت خدمات پژوهشی، تلفن و نمابر: ۶۶۴۱۴۱۸۰
مدیریت پخش نشر معارف: قم، خیابان شهدا، کوچه ۳۲، پلاک ۵، تلفن و نمابر: ۷۷۱۰۶۱۶
فروشگاه شماره ۱: قم، خیابان صفائیه، روبه روی دفتر مقام معظم رهبری، تلفن: ۷۷۴۵۷۵۶
فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب اسلامی، چهارراه کالج، پلاک ۷۹۱، تلفن: ۸۸۹۱۱۲۱۲

www.pajooreshkade.org

www.nashrmaaref.ir

سخن پژوهشگاه

داستان فلسطین و مردمانش، حکایت «شقایقهای سرخ‌رنگی» است که هر یک به طریقی در آتش قهر و کینه «فرزندان صهیونیست آل یهودا» سوخته‌اند. شقایق‌هایی که غریبانه سوختند و خاموش شدند؛ به قدری مظلومانه که حتی مدعیان حقوق بشر و سازمان‌های بین‌المللی از قماش سازمان ملل نیز قدمی در جهت ممانعت از سوختن‌شان برنداشتند. همان مدعیانی که برای یک‌بار هم نخواستند مرهمی باشند بر دل ریش و خسته مردمان فلسطین. روایت طریقه سوختن هر یک از این «شقایقهای آتش‌گرفته» خود به تنهایی فرصتی می‌خواهد به وسعت غربت و مظلومیت قامت خمیده الاقصی و دل زخمی قبة الصخره.

روشها و شیوه‌هایی که صهیونیان در به آتش کشیدن شقایقهای فلسطین به کار بسته‌اند به قدری غیرانسانی و وحشیانه است که کمتر می‌توان برای آن نظیری در تاریخ یافت. شیوه‌هایی که طیف وسیع و گوناگونی از قتل عام‌های گسترده در شهرها و روستاهای فلسطینی، نسل‌کشی منظم (ژنوساید)، عملیات‌های تروریستی، تخریب و غارت و بمب‌گذاری، گروگان‌گیری، ایزدا و شکنجه، هتک نوامیس مسلمانان گاه حتی در حضور خانواده‌شان و... را در برمی‌گیرد.

«بوستان فلسطین» و «گلستان الاقصی» از روزی که شاهد حضور چک‌پوشان غاصب صهیونیست در دشت معطر و خرمش بوده تا امروز، بارها و بارها سربردن و سوزانیدن، تبعید و اسارت، مثله کردن و شمع‌آجین نمودن هزاران شقایق و لاله و یاس و دیگر گل‌های گلزار خویش را به نظاره نشسته است و این همه جنایت به دست فرزندان صهیونیستی از سبط یهودا صورت پذیرفته که برای مقدس جلوه‌دادن

خشونت و تروریسم دولتی خویش در هنگام جنایت، آیات «تورات» بر لب داشته‌اند یا احکام استحباب کشتار یهودیان «تلمود» را زمزمه می‌کرده‌اند و فراتر از این همه، خود را «سربازان یهوه» - خدای یهود - می‌خواندند و غایت خویش را تحقق «سرزمین موعود توراتی اسرائیل» دانسته‌اند که یهوه وعده‌اش را به ابراهیم در تورات داده بود. سرزمینی در میانه دو رود «نیل» و «فرات».

این همه امروز، اگرچه گلزار الاقصی را از آن بوستان غنی و باصفا با آن همه گل‌های مطر و رنگارنگ به «خارستان» ای بدل نموده است که گل‌های الاقصایش، یکسره در محاصره «خارهای ستاره داود» گرفتار آمده است، اما مهم این است که شقایقها و لاله‌های خونرنگ «قبة الصخره» چشم بر افق سبزی دوخته‌اند که «قبة الخضراء» مسجد النبی (ص) در کانون آن آرمیده است و هم این امید و انتظار سبز - که سبزی خویش را از دیانت خنثی آن رسول (ص) آرمیده در قبة الخضراء وامدار است - چنان نیرویی به شقایقهای شمع آجین شده بخشیده است که هر یک از ایشان با تن سپردن به آتش «خارستان بی صهیون» بذری در این خارستان کاشته‌اند که حاصلش رویش شجره تنار «زیتون نور و مقاومت» است و مرگ بطئی خارستان صیهونیان.

حضرت امام خمینی (ره) با ادراک ماهیت شیطان‌ی شجره خبیثه صهیونیسم بود که آن را «غده سرطانی» نامیدند و مسلمین جهان را به این مهم فراخواندند تا نه تنهابه مبارزه با رشد سرطانی با این غده چرکین بپرازند که عرم نبودی آن را نمایند. چه این که تا زمانی که این غده بدخیم سرطانی در منطقه باقی، خاور میانه هیچگاه روی آرامش، ثبات و صلح و سلم را نخواهد دید.

از منظر امام (ره)، فلسطین پاره تن اسلام است و قدس قلب جهان اسلام؛ از دیگر سو استکبار آمریکا و صهیونیسم اسرائیل سردمدار جبهه جهانی کفر، شرک، نفاق و طاغوتند و مسلمین جهان را راهی جز مبارزه با شیطان بزرگ و ولیده نامشروعش اسرائیل نیست. مبارزه‌ای که غایت آن نابودی کامل این هر دو است.

از آنجا که مسئله فلسطین و قدس شریف و مبارزه با صهیونیسم بین الملل و رژیم اشغالگر قدس از ذاتیات انقلاب اسلامی است، لذا شناخت بیش از پیش این غده سرطانی نه امری ضروری، که فریضه‌ای واجب می‌نماید؛ زیرا بدون شناخت دشمن - دشمن‌شناسی - مبارزه با آن امری بیهوده خواهد بود. متأسفانه به نسبت اهمیت مسأله فلسطین و شناخت اسرائیل، در ایران پژوهشهای قابل توجه و چندانی صورت نمی‌گیرد. اگرچه امروزه حرکت‌های مقدس و روشنی آغاز شده است. لذا مطالعه و پژوهش در این مسیر امری واجب است که بر عهده مراکز تحقیقاتی و پژوهشی است که در این زمینه مؤثر و ذی‌مدخلند.

«دانشگاهها و جیش دانشجویی فلسطین» تألیف محقق ارجمند حوزه مسائل فلسطین جناب آقای «مجید صفا تاج»، اگرچه گامی هرچند کوچک در این مسیر است اما سر آن دارد تا شناختی مؤثر از محیط‌های علمی، دانشگاهی و دانشجویی فلسطین به دست دهد که در این راستا توفیق خوبی نیز داشته است. به امید آنکه مرضی خداوند و بندگان‌ش قرار گیرد. ان شاء الله

فهرست مطالب

مقدمه

۱۸-۱۳

فصل اول: مراکز آموزش عالی فلسطین پیش از اشغال

۲۶-۱۹

- ۱۹ دانشکده ابراهیمیه
- ۲۰ دانشکده عربی
- ۲۲ دانشکده صلاحیه
- ۲۳ دانشکده باغ معارف ملی

فصل دوم: دانشگاههای فلسطین پس از اشغال رژیم صیونیستی

۶۰-۲۷

- ۲۹ دانشگاه بیرزیت
- ۳۱ دانشگاه بیت لحم
- ۳۷ دانشگاه النجاح
- ۴۱ دانشگاه اسلامی غزه
- ۴۳ دانشگاه الازهر فلسطین
- ۴۴ دانشگاه پیام نور قدس (آزاد)

۴۵	شعبه‌های دانشگاه پیام نور قدس
۴۶	دانشگاه الخلیل
۴۸	استراتژی دانشگاه الخلیل
۴۹	اهداف و رسالت دانشگاه
۵۰	دانشجویان
۵۱	انجمن‌ها و شوراهای دانشگاه الخلیل
۵۱	مهم‌ترین وظایف شورای بخش
۵۲	دانشکده‌ها و بخشهای دانشگاهی
۵۳	مراکز وابسته به دانشگاه
۵۴	وسعت دانشگاه‌های فلسطینی و مشکلات پیش‌رو
۵۷	عوامل تأثیرگذار در معدل نمرات دانشجویان
۵۹	نمودار چگونگی آموزش عالی فلسطین
۶۰	دانشگاه‌های سرزمینهای اشغالی

فصل سوم: مراکز آموزش عالی، دانشگاه‌ها و دانشکده‌های صهیونیستی

۶۱-۷۰

۶۱	دانشگاه عبری قدس
۶۵	آموزشگاه عالی تخنئون
۶۶	دانشگاه بار ایلان
۶۷	دانشگاه تل‌آویو
۶۸	دانشگاه حیفا
۶۹	دانشکده‌های عالی صهیونیستی
۶۹	دانشکده علوم وایزمن
۶۹	دانشکده نقب

فصل چهارم: تشکلهای و فعالیتهای دانشجویی فلسطین

۹۸ - ۷۱

۷۱	اتحادیه دانشجویان فلسطین
۷۲	الف) تأسیس اتحادیه و تحولات آن
۷۴	ب) اهداف اتحادیه
۷۵	ج) اصول اتحادیه
۷۶	د) تشکیلات اتحادیه
۷۶	هـ) فعالیتهای اتحادیه
۷۹	کنفرانس دانشجویان فلسطینی
۸۰	اتحادیه دانشجویان دانشگاه النجاح
۸۱	اهداف عمومی اتحادیه دانشجویان
۸۲	وظایف
۸۲	انجمن اسلامی دانشگاههای فلسطین
۸۲	اصول و مبانی
۸۳	اهداف انجمن اسلامی
۸۵	ابزار انجمن اسلامی
۸۶	عضویت در انجمن اسلامی
۸۶	کمیته‌های دانشجویان فلسطینی در دانشگاههای اسرائیل
۹۵	صندوق دانشجوی فلسطینی
۹۶	اتحادیه دانشگاهیان عرب در اسرائیل
۹۷	انجمن روشنفکران عرب

فصل پنجم: جنبش دانشجویی فلسطینی از اشغال تا انتفاضه

۱۱۲ - ۹۹

۱۱۱	جنبش دانشجویی در سرزمینهای اشغالی ۱۹۴۸
-----	--

فصل ششم: انتخابات و اختلافات داخلی جنبش دانشجویی فلسطین

۱۱۳-۱۳۲

- انتخابات دانشجویی دانشگاههای فلسطین ۱۱۳
- اختلافات و کشمکشهای داخلی جنبش دانشجویی ۱۱۸

فصل هفتم: نقش دانشگاهها و دانشجویان در انتفاضه و قیام مردم فلسطین

۱۳۳-۱۵۶

- نقش جنبش دانشجویی در انتفاضه اول ۱۳۳
- نقش جنبش دانشجویی در انتفاضه الاقصی ۱۴۴
- انایات رژیم صهیونیستی بر ضد دانشگاهها و دانشجویان فلسطینی ۱۴۷

منابع و مأخذ

۱۵۷-۱۶۰

مقدمه

هنگامی که در مورد فرهنگ و سیاست یک کشور و سرزمین سخنی به میان می‌آید و یا پژوهشگری قصد دارد درباره آن به پژوهش و تحقیق بپردازد، بدون شک یکی از مراکز و موضوعاتی که در این راستا باید مورد مطالعه و بررسی قرار داد مراکز آموزش عالی، دانشگاهها و بخش دانشجویی است. دانشگاهها به لحاظ داشتن جایگاه ویژه در نظام آموزشی و فرهنگی و حتی ساختار سیاسی هر کشور و نیز نقش غیرقابل انکار فعالیتهای دانشجویی در تحولات سیاسی یک ملت، همواره در تاریخ معاصر جهان از جایگاه ویژه‌ای در جوامع مختلف برخوردار بوده‌اند. از سویی فرایند تکامل و توسعه نظام آموزشی و پژوهشی و اطلاع رسانی جوامع مؤثر بوده و از سویی دیگر در جریان سازی و تنویر افکار عمومی مردم نقش بسزایی داشته‌اند.

این مسئله در میان جوامع و ملتهایی که سرزمین آنها مورد طمع استعمارگران و قدرتهای استکباری قرار گرفته و یا توسط اقوام بیگانه به اسغال درآمد، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. به ویژه سرزمینی همچون فلسطین که ملت آن علی‌رغم داشتن پیشینه تاریخی کهن و چند هزار ساله در این سرزمین، پس از بنایی بخش صهیونیسم با استعمار غرب، طی یک برنامه‌ریزی دقیق و سازماندهی شده، از خانه و کاشانه خویش بیرون رانده شدند تا اقوام بیگانه و پراکنده در کشورهای مختلف جهان - که هیچ سنخیت و تاریخ مشترکی با سرزمین فلسطین نداشته‌اند - به این سرزمین انتقال یافته و اسکان داده شوند.

طبیعتاً وضعیت آموزش عالی و دانشگاه‌های فلسطین و جنبش دانشجویی آن به دلیل داشتن شرایطی ویژه، وضعیت منحصر به فردی داشته است. وضعیتی دو رخساره که در یک چهره تراژدی خونینی تبلور یافته و در دگر چهره جنایات وحشیانه‌ای نقش بسته است. در حقیقت طی یک قرن گذشته، از دوران فروپاشی امپراتوری عثمانی که منجر به تشکیل دولت قیمومیت انگلیس بر فلسطین شد تا تشکیل رژیم صهیونیستی و تداوم سیاست‌های نژادپرستانه، تروریستی و توسعه طلبانه این رژیم تاکنون، روند طبیعی ایجاد یک جامعه و حکومت مستقل در فلسطین را گرفته است. دانشگاه‌ها نیز به عنوان نهادهایی آموزشی که می‌توانند در توسعه فرهنگی، علمی، اقتصادی و سیاسی این سرزمین نقش بسزایی داشته باشند طبیعتاً به دلیل حاکمیت و سلطه نیروهای بیگانه استعمارگر بر این سرزمین و نهایتاً اشغال کامل آن توسط یک جنبش نژادپرست، توسعه طلب و... مجالی پیدا نکردند تا براساس نیازهای علمی، فرهنگی و اقتصادی جامعه تأسیس شده و فعالیت کنند.

به همین دلیل و نیز به دلیل استعمار داشتن یک دولت محلی و بومی در فلسطین، مراکز آموزش عالی و دانشگاه‌ها در این سرزمین، اغلب توسط افراد با نفوذ و مراکز و مؤسسه‌های خیریه و فرهنگی تأسیس و به فعالیت مشغول شدند. این افراد صرفاً به دلیل احساس وظیفه دینی، فرهنگی و عایق‌نمایی خود دست به ایجاد این‌گونه نهادها و مراکز آموزشی در فلسطین زدند. به همین لحاظ کلیه مراکز آموزشی و علمی و دانشگاه‌های فلسطینی از هنگام سلطه انگلیس بر فلسطین تاکنون به ویژه پس از تشکیل اسرائیل در این سرزمین، منشاء فردی داشته است تا حکومتی. این وضعیت پس از امضای قرارداد اسلو در سال ۱۹۹۳ میلادی میان سازمان آزادی‌بخش فلسطین و رژیم صهیونیستی موسوم به قرارداد "ابتدا غزه - اریحا" که منجر به تشکیل نهاد خودگردان فلسطین شد به همین صورت ادامه داشت. اما با استقرار حکومت خودگردان فلسطین در بخش‌هایی از سرزمین‌های اشغالی ۱۹۶۷ - نوار غزه و برخی مناطق کرانه باختری رود اردن - برخی دانشگاه‌ها زیر نظر دولت

خودگردان قرار گرفتند و تعدادی دیگر نیز تأسیس شدند. اما به دلیل مشکل مالی آموزش عالی فلسطین عملاً دانشگاههای فلسطین و دانشجویان فلسطینی برای تأمین هزینه‌های آموزشی و تحصیلی خود با مشکلات و معضلاتی روبه‌رو بوده‌اند.

آقای جابر برامکی مشاور وزارت آموزش فلسطین (خودگردان فلسطین) در امور آموزش عالی و رئیس دانشگاه بیرزیت می‌گوید:

«بزرگ‌ترین بحرانی که مردم فلسطین به طور عام و بخش فرهنگ به طور خاص با آن مواجه است بحران مالی است و برای تغییر در نظام آموزشی افزایش کلاسهای درس و حفظ و نگهدای دانشگاههای فعلی، مبلغی معادل یکصد و پنجاه میلیون دلار مورد نیاز می‌باشد و امیدواریم که با دریافت کمک پنجاه میلیون دلاری در سال جالی از طرف کشورهای عضو اتحادیه اروپا بتوانیم بخشی از مشکلات خود را برطرف نماییم.» (دانشگاههای فلسطینی، بی‌تا، ص ۴)

این بحران مالی دانشگاهها و ناتوانی حکومت خودگردان فلسطین (غزه و اریحا) در حل این مشکل و بحران باعث شده تا برخی دانشگاههای فلسطین به طور چشمگیری به کمکهای خارجی به‌ویژه کمکهای کشورهای اروپایی وابسته شوند. این وضعیت باعث شده تا اروپائیان در تغییر نظام آموزشی فلسطین نقش به‌سری را ایفا کنند. افزون بر آن به کمکهای سازمان یونسکو نیز باید اشاره کرد. این سازمان نیز در کنار کشورهای اروپایی ضمن تأکید بر تغییر نظام آموزشی فلسطین موجبات ترویج فرهنگ غربی را در این دانشگاهها فراهم کرده است.

در کنار مشکلات فوق اقدامات رژیم صهیونیستی برای تنگنا قرار دادن دانشگاهیان فلسطینی نیز مزید بر علت شده است. این رژیم با وضع قوانین گمرکی و

مالیات بر مصالح و تجهیزات ساختمانی و حتی کتب دانشگاهی - که دانشگاه‌های اسرائیل از آنها معاف هستند - این بحران و مشکلات دانشگاه‌های فلسطینی را سرعت بخشیده است. حتی در بعضی مواقع پرداخت حقوق کارکنان دانشگاه‌ها را نیز قطع کرده است. تعطیلی مکرر دانشگاه‌ها نیز به بهانه‌های مختلف از جمله مشکلات این مراکز آموزشی بوده است. گاهی اوقات از ورود کارکنان و دانشجویان به دانشگاه‌ها جلوگیری شده به گونه‌ای که منجر به تعطیلی آنها و گسستگی برنامه‌های تحصیلی دانشجویان فلسطینی شده و اثرات سوء غیرقابل جبرانی در پیشرفت علمی آنها داشته است.

به رغم مشکلات گسترده‌ای که دانشگاه‌ها و دانشجویان فلسطینی به دلیل حضور اشغالگران اسرائیلی در فلسطین با آن مواجه بوده‌اند اما آنها توانسته‌اند بخش آموزش عالی فلسطین را پویا نگه دارند. هم‌اکنون بیش از ده دانشگاه و مرکز آموزش عالی با حدود ۲۰۰۰ استاد با مدرک فوق لیسانس و دکترا در سرزمینهای اشغالی فلسطین به فعالیت آموزشی مشغول می‌باشند. این آمار در مقایسه با دیگر کشورهای جهان سوم وضعیت مورد قبولی دارد. افزون بر آن هر یک از این دانشگاه‌ها نیز چندین دانشکده تخصصی دارند که اگر به این مراکز و مؤسسه‌ها اجازه داده شود در مسیر طبیعی خود و بدون حضور اشغالگران فعالیت کنند، این بخش در فلسطین به صورت مناسب و متناسب با نیازهای جامعه فلسطین رشد خواهد کرد. این در حالی است که پیش از سال ۱۹۶۷ میلادی هیچ مرکز دانشگاهی در سرزمینهای اشغالی فلسطین وجود نداشت. تنها چند مرکز علمی که مسئولیت تربیت معلم را داشت در فلسطین فعالیت می‌کرد و فعالیت معلمان و اساتید این مراکز به آژانس بین‌المللی امداد و اشتغال به کار آوارگان فلسطینی "أنروا" وابسته بود.

کتاب دانشگاه‌ها و جنبش دانشجویی فلسطین دراین راستا سعی کرده تا با استناد به منابع و مدارک و نیز آمارهای موجود و قابل دسترسی، تصویر نسبتاً روشنی از وضعیت دانشگاه‌ها و جنبش دانشجویی فلسطین و نیز نقش دانشگاه‌ها و

دانشجویان فلسطینی در مبارزات ضدصهیونیستی ملت مسلمان فلسطین به‌ویژه انتفاضه ارائه دهد. این کتاب شامل هفت فصل می‌باشد. در فصل اول مراکز آموزش عالی فلسطین پیش از اشغال مورد مطالعه قرار گرفته است. در فصل دوم دانشگاه‌های فلسطینی پس از اشغال صهیونیستی به طور تفصیلی معرفی شده است. فصل سوم به معرفی مراکز آموزش عالی دانشگاه‌ها و دانشکده‌های صهیونیستی پرداخته است. فصل چهارم در مورد تشکله‌ها و فعالیت‌های دانشجویی فلسطین مطالب و توضیحات مبسوطی ارائه کرده است. فصل پنجم، جنبش دانشجویی فلسطین را از اشغال تا انتفاضه مورد بررسی قرار داده است. فصل ششم به مسئله انتخابات و اختلافات داخلی جنبش دانشجویی فلسطین اختصاص دارد. آخرین فصل کتاب نیز نقش دانشگاه‌ها و دانشجویان در انتفاضه و قیام مردم فلسطین را مورد مطالعه قرار داده است. امید است این کتاب توانسته باشد تصویر شفاف و روشنی از وضعیت دانشگاه‌ها و دانشجویان فلسطینی برای خوانندگان محترم به‌ویژه قشر دانشجو و روشنفکر کشورمان ارائه دهد.

مجید صفاتاج

بهار ۱۳۸۵